

Методологически бележки относно данните за държавната финансова статистика в България, в съответствие с изискванията на ръководството GFS 86 на МВФ.

Държавната финансова статистика представя данните за фискалните операции в рамка, която съответства на международно приетите стандарти. Тази рамка е предназначена за изготвяне на анализи на държавните приходи, разходи, нематериални активи и финансиране.

Ръководството по държавна финансова статистика GFS 86 разграничава няколко нива на държавно управление: (i) централно правителство; (ii) щатско управление; (iii) местна (общинска) власт; и (iv) всички наднационални институции. За България, консолидираната фискална рамка включва операциите на централната и местна власт. Консолидираното централно държавно управление включва бюджетите на министерствата и централните ведомства, социално-осигурителните фондове и извънбюджетните им сметки и фондове. Местните бюджети включват бюджетите и извънбюджетните сметки и фондове на общините. В таблица "България: Институционални единици на сектор "Държавно управление"" е представен подробен списък на институционалните единици.

Данните за държавната финансова статистика се съставят съгласно ръководството на МВФ, GFS86, на касова основа, а не на начислена основа, както това се прави при изготвянето на данните за сметките за националния доход, производствените и финансови сметки и платежния баланс, които се включват в системата за национални сметки (SNA 93). В бъдеще всичките страни членки на МВФ ще прилагат новите стандарти GFS 2000 за държавната финансова статистика, разработени от МВФ с цел хармонизиране на държавната финансова статистика с останалите макроикономически статистики – национални сметки, платежен баланс, парична и банкова статистика.

Рамката на държавната финансова статистика има за цел най-изчерпателно да отразява бюджетните транзакции, осъществявани между бюджетния сектор и останалата част от икономиката на съответната страна и останалата част от света, и измерва предимно държавните приходи, разходи и натрупаните задължения за съответната година.

Най-общо бюджетните транзакции се класифицират в категориите "приходи" и "разходи". На първо място са икономическите категории, включително общи, текущи и капиталови приходи и разходи. В рамките на тези категории данъците се подразбиват в съответствие с типа дейност, върху която те се налагат, а разходите – в съответствие с тяхното предназначение, например за отбрана, образование.

Консолидираните приходите включват приходите и безвъзмездната помощ.

- Приходите са данъчни и неданъчни. Данъците се определят като задължителни и безвъзмездни постъпления на държавата, предназначени за публични цели. Данъчните приходи (показани нетно, т.е. намалени с възстановените надвнесени суми) включват също така и задължителното социално осигуряване и вноските от държавните фискални монополи. Неданъчните приходи включват постъпления от доход от собственост, такси и налози, глоби и оперативните излишъци на държавните предприятия. Приходите се състоят само от онези държавни постъпления,

които не пораждат задължение за плащане. Постъпленията от заеми за държавата не са приходи, т.к. заемът трябва да се връща. Приходите включват всички постъпления, които не се връщат, с изключение на безвъзмездната помощ, която се третира като отделна под-категория, подобна на приходите.

- Безвъзмездната помощ представлява безвъзмездни постъпления от други държави или международни институции. Ръководството по държавна финансова статистика класифицира безвъзмездната помощ като транзакция, подобна на приходите, а не на финансирането. Чрез този подход се отчита факта, че държавата не може, както и по отношение на другите постъпления, в голяма степен да контролира размера и устойчивото постъпление на безвъзмездна помощ.

Консолидираните разходи включват разходи и компенсирано държавно финансиране.

Разходи. Основните категории на държавните разходи са заплатите и надниците, стоките и услугите (издръжката), плащането на лихви, субсидиите и други текущи разходи (субсидии за предприятия, трансфери за други нива на държавното управление и трансфери за домакинства и институции с идеална цел), и капиталови разходи (придобиване на материални и нематериални активи, стратегически дялове и капиталови трансфери). Не всички плащания на държавата са разходи. Изплащането на заем, например, не е разход, защото то е следствие от задължение, възникнало при получаването на заема. Плащането на лихвите обаче, е разходен параграф.

Заеми минус погашения.

- Възмездното финансиране (заеми минус погашения) включва държавно финансиране, предприето за постигането на публични цели, а не за управлението на ликвидността. Примери за подобно финансиране са заемите, субсидиращи публични нефинансови или финансови предприятия, заеми, отпускани за земеделски стопани, или малкия и среден бизнес. Съгласно основните насоки на GFS 86, възмездното финансиране се класифицира като разходи, а като финансиране. Този подход отразява асиметрията между основанията за възмездно финансиране от държавата и причините, които мотивират търсенето на такива заемни средства.
- Приватизация и придобиване на дялове, акции и участия. Ръководството по държавна финансова статистика GFS 86 препоръчва постъпленията от продажба на дялове от активи в публичния сектор да се отразяват с отрицателен знак в позицията “заеми минус погашения”. Следва да се прави разлика между продажба на държавни нефинансови активи, които се отчитат като неданъчни капиталови приходи и продажбата на дялове, акции и участия от активи. Резултат от подобен подход е еднократното подобрене на фискалния баланс. Въпреки, че по GFS 86 те се третират като елемент “над черта”, в националната концепция за фискалния баланс, при аналитичното представяне на бюджетните сметки, постъпленията от приватизация се отчитат “под черта”, успоредно с другите транзакции, които се отразяват във финансирането.

Концепцията на държавната финансова статистика GFS 86 за консолидиран фискален баланс определя това като разлика между консолидирани приходи (приходи и безвъзмездни помощи) и консолидирани разходи (разходи и заеми минус погашения).

Дефицит/излишък = (приходи + безвъзмездни помощи) – (разходи + заеми минус погашения)

Това са елементите “над черта”, останалите елементи, “под черта” се отразяват като финансиране.

Макроикономическото значение на фискалния дефицит зависи главно от начина, по който дефицита се финансира. По принцип съществуват четири начина за финансиране на дефицита: (i) заемане на средства от централната банка, или “валутизиране” на дефицита; (ii) заемане на средства от останалата част от банковия сектор, (iii) заемане на средства от вътрешния небанков сектор; и (iv) заемане на средства от чужбина, или използване на валутния резерв. В широк смисъл, всеки един от начините за финансиране на дефицита е свързан със значителен макроикономически дисбаланс: вливане на повече пари, съпроводено с инфлация; прекомерно голямо заемане на средства извън страната, съпроводено с проблемите на външния дълг, изчерпване на валутните резерви, съпроводено с валутна криза; и свръхзадлъжнялост на вътрешния пазар с високи лихвени проценти и възможен експлозивен ръст на държавния дълг поради динамичното взаимодействие между плащането на лихви, дефицита и дълга. В България след въвеждането на валутния борд (ВБ) правителството следва разумна стабилизационна политика, като разчита само на последните три начина за финансиране на дефицита.

Консолидация. Според методологията на държавната финансова статистика съществуват три нива на консолидация за транзакциите в сектора на държавното управление: (1) консолидиране в рамките на всяко подниво (подниво “бюджетни сметки”, подниво “извънбюджетни сметки” и подниво “социално-осигурителни фондове”) за всеки подсектор (подсектор “Консолидирано централно държавно управление” или подсектор “Местно държавно управление”), като се елиминират транзакциите (операциите) вътре във всяко подниво; (2) консолидиране в рамките на всеки подсектор, като се елиминират транзакциите между поднивата на всеки подсектор; (3) консолидиране в рамките на сектор “Държавно управление”, като се елиминират транзакциите между подсекторите “Консолидирано централно държавно управление” и “Местно държавно управление”.

Данните за държавната финансова статистика на България за различните нива на управление, съгласно методологията на GFS 86, са получени чрез консолидиране на:

- Бюджетните, извънбюджетните сметки и фондове и фондовете на социалното осигуряване на централно ниво – за подсектор “Консолидираното централно държавно управление”;
- Общинските бюджетни и извънбюджетни сметки и фондове – за подсектор “Местно държавно управление”;

- Бюджетните, извънбюджетните сметки и фондове и фондовете на социалното осигуряване за подсектор “Консолидираното централно държавно управление” и подсектор “Местно държавно управление” – за сектор “Държавно управление”.

